Turkish Studies
International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015, p. 933-954
DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7567
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

SERBEST ETKİNLİKLER DERSİNDE SINIF ÖĞRETMENLERİN KENDİLERİNİ YETERLİ GÖRME DÜZEYLERİ*

*Mehmet TAŞDEMİR***

*Musa SARGIN****

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, ilkokulda yer alan serbest etkinlikler dersinin öğretimine yönelik sınıf öğretmenlerinin kendilerini ne düzeyde yeterli gördüklerini belirlemektir. Tarama modeline dayalı bu araştırma kapsamda, sınıf öğretmenlerinin görüşleri araştırmacılar tarafından geliştirilen Serbest Etkinlikler Dersi Değerlendirme Ölçeği (SEDDÖ) ile elde edilmiştir. Elde edilen öğretmen görüşleri cinsiyet, mesleki kıdem ve okulların yerleşim yerleri değişkenlerine göre açıklanmıştır. Örneklem grubu 2013–2014 akademik döneminde Şırnak ilinden kadrolu sınıf öğretmenleri arasından seçkisiz olarak oluşturulmuştur. Araştırma örneklem grubu 116 bayan, 109 erkek toplam 225 öğretmeden oluşturulmuştur. Bunların 137'si köy, 36'sı belde/ilçe ve 21'i ise şehir merkezlerinde görev yapan öğretmenlerdir. Verilerin tanımlanan evrenin normal olasılık dağılımına uyup uymadığı Kolmogorov-Smırnov sınaması ile test edilmiştir. Verilerin dağılımı ile normal olasılık dağılımı arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Veriler SPSS 15.00 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde yeterlik durumlarını belirlemek için ortalama ve standart sapma, bağımsız değişkenler arası ilişkileri belirlemek için ise Mann Whitney U ve Kruskal Wallis-H analiz teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada, sınıf öğretmenleri serbest etkinlikler derslerinde kendilerini kısmen yeterli görmeleri yanında, bu derste öğrencilerin işbirliği, teknoloji okuryazarlığı, bireysel farklılıklar ve disiplinler arası eğitim gibi gelişimlerinde çok yararlı olduklarına inanmaktadırlar. Araç-gereç eksiklikleri olmasına rağmen serbest etkinlikler dersi hakkında öğretmenler olumlu düşünceye sahiptirler.

Anahtar Kelimeler: Serbest Etkinlikler Dersi, Ders Dışı Etkinlikler, Sınıf Öğretmeni, Yeterlik

* Birinci araştırmacının danışmanlığında ikinci araştırmacı tarafından Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsünde yapılan Yüksek Lisans Tezinin bir kısım verilerinden üretilmiştir.

Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Doç.Dr. Ahi Evran Üniversitesi, mttasdemir1963@gmail.com, mtasdemir@ahievran.edu.tr

*** Bilim Uzmanı, Öğretmen, MEB,musargin42@gmail.com

THE COMPETENCY LEVELS OF THE PRIMARY SCHOOL TEACHERS TOWARDS TEACHING OF FREE ACTIVITIES LESSON

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction and Aims

Students' positive attitudes towards school are affected by different factors such as syllabuses, teachers' quality and educational activities. Besides these factors, considering students' developmental characteristics and interests, lesson times, breaks and extracurricular activities also can affect students' attitudes towards school. During to developing to primary school curriculum at 2006 Ministry of National Education has also made some changes in lesson times and some lessons with the expectation of affecting students' attitudes directly towards school. With it in The Ministry of National Education has added Free Activities Lessons (FAL) to the elementary school program in 2010.

Study was aimed to determine the competency levels of primary school teachers towards the teaching of free activities course in primary school. In this context, the opinions of primary school teachers were surveyed by The Assessment Scale of Free Activities Lesson (ASFAL). Also, their opinions were interpreted according to independent variables such as gender, seniority, and locations of their schools.

A lot of researchers express that many of the free activities affect students positively in terms of cognitive, behavioral and academic. (Gökbulut and Yücel Yumuşak, 2014; Gülsoy and Uçgun, 2013). According to the findings of the research, it is said that with free activities it is possible to create realization of free time and self-awareness, activation of attitudes towards deciding, free time activities and social interaction. Also, free activities increase socializing of the students, make their communication better (Mundy, 1975; Büküşoğlu and Bayturan, 2005), contribute their physical and mental development (Mota and Esculas, 2002) and decrease the risks of chronic diseases (Sellick, 2002), help students to reflect themselves and to find creative solutions for conflicts (Bjamadottir, 2004), increase their freedom, enhance the awareness of using free time effectively, provide benefit in terms of planning and practicing and transferring the things they learn at school to social life and also provide benefit themselves in their adulthood. (Torkildsen, 2005). In addition to these, it is said that free activities bring positive experiences about real life and accordingly free activities help students to create their ideal ego (İnal, 2009).

The aims of the free activities according to the primary school program are to make students love school more through didactic and entertaining practices, make them adopt the school as a family and express themselves more comfortably, provide feeling themselves secure and more happy, help socializing through increasing the interactions, contribute their physical, mental, social, cultural, personal and moral development. Thus, free activities lesson aims to students become well-supported individuals. (MEB, 2010)

With this research, it is intended to define teachers' levels of qualifications for themselves who take part in FALs in primary school program, problems and style of the practice. The findings may contribute to the processes of both schools' program development and teachers' practicing the existing program. Thus, it may contribute to the field.

Method

This study is a descriptive research which intends to define the self-proficiency levels of classroom teachers in free activities course located in the primary school program. In this research, the general screening model has been chosen. In a universe consisting of numerous elements, it is intended to look through sampling, the entire universe or a small group from the universe to take the measure of the universe. The target universe of this research consists of classroom teachers all around Turkey and the universe of study consists of 897 regular classroom teachers who work in Şırnak. Availability universe is composed of 225 regular classroom teachers chosen randomly from 897 regular classroom teachers in the universe of study. In Şırnak, there are 897 regular classroom teachers in 2013-2014 educational years. According to Büyüköztürk et al (2012), on the 0,05 statistically significant effect, the 1000 universes corresponding sampling quantity is recommended as 278.

In this research, 225 teachers' opinions have put into perspective from the total referred 283 teachers' opinions after previews. While 116 (51.6%) of them are women, 109 (48.4%) of them are men. In terms of professional work experience, teachers who have been working for 1-5 years are equal to 83,1%, 6-10 years are equal to 16,0% and 11-15 years are equal to 0,9%. It is clearly seen that incipient teachers are in the majority. When it comes to workplace variables, villages are equal to 60,9%, county seats are equal to 25,8%, town centres are equal to 9,3% and the small towns are equal to 4,0%.

During the process of data collection, to evaluate the self-proficiency levels of teachers in free activities course located in the primary school program, the Free Activities Course Assessment Scale (ASFAL) produced by the researcher has been used.

During the process of developing the scale, first a sketch form which contains 32 items has been composed by scanning related articles. By given this sketch form and Free Activities Lessons program to six teachers, their considerations about its development and exemplification levels of the form items for the program have been taken. And the new scale form which has been developed according to these suggestions has been evaluated by five experienced primary school teachers in terms of the qualities and scope of the questions and how they exemplify.

In this process, coefficient percentage recommended by Miles and Huberman (1994) has been calculated. "Agreement" and "disagreement" numbers have been calculated and prepared to practice. In this research, the scale has consisted of 27 items which have been agreed on over 0.70. For whole scale, Cronbach's alpha internal consistency has been calculated as 0.71.

The research data has been gathered in the second period of 2013-2014 educational years. SPSS 15.0 package program has been used for the analysis of research data. Normal distribution tests have been held before the data series analysed. In this process due to the fact that there have been teachers more than 50, Kolmogrov- Smirnov test has been applied.

Mann Whitney U test has been applied for determining the difference in their self-proficiency degrees in Free Activities Course according to gender. To examine the self-proficiency degree of teachers according to their occupational work hours and the neighbourhood where the school stated, Kruskal Wallis H test has been applied. The significance level of gained data has been calculated as 0.05.

Findings

In the research, in terms of the teachers' views about the self-proficiency degree of themselves, teachers have indicated themselves as "Often" in 13, "Sometimes" in 12 and "Never" in 2 of scale dimensions. But generally, average opinion is "sometimes" proficient level with 2,423 concerning all items. Though classroom teachers find themselves partially proficient to teach Free Activities lesson, they believe that the Free Activities lesson is very useful to improve the levels of students' interdisciplinary studies, technology literacy and cooperation and also they specify that the course ripens the students' individual differences. Teachers have positive beliefs about the Free Activities lesson although they have lack of instruments in their schools and classrooms.

Conclusion and Suggestions

The teachers, according to the findings of the research, are in the opinion of being sufficient as "sometimes" for two and "frequently" for eight of the ten sub-problems related to their sufficiency. In spite of this, they are in the opinion of experiencing problems in "sometimes" for two and "frequently" for five of the seven sub-problems of facing troubles of FAL's practicing. They also think that it is given a place of two for "never" and eight for "sometimes" of the ten items which constitute the aspect of which other lesson activities are given a place in FAL's program. According to this, it can be said that teachers generally feel themselves sufficient in FALs but they frequently face with troubles in these lessons and they don't give places for other lesson activities in segregated times for them in the weekly schedule.

In the research, teachers are in favor of the contribution of the FALs to the students' development. Among them, professional working experience between one and five years ones define FAL's contribution as "frequently" and working in districts male ones define its contribution as "always". Classroom teachers define that contribution as "frequently" in terms of their being informed about the practices of FALs. It is seen that the teachers work in districts can adapt FALs more properly into the weekly schedule and develop positive opinions. They are seen that they develop positive opinions as "frequently" about using the FALs to reflect students' individual differences and to canalize them cooperation. The teachers, whose professional experiences are six to ten years, feel themselves more sufficient about using the technological materials related with FALs. They are in the opinion of defining

"frequently" about the cooperation with the other teachers and the school administration in practicing FALs. The opinions which teachers have towards FALs vary according to sex, professional experience and workplaces. These findings are supported with many other researches. In their research, Gömleksiz and Özdaş (2013) state that FALs enable students' socializing much more and due to the activities in FALs, students' level of loyalty to their school increases, their ability to work either individually or cooperatively changes positively and the subjects that have been defined for the FALs are appropriate for the levels of students. Inal (2009) states in his findings that activities like sport, theatre, competition, trip etc. bring positive experiences to students' real lives and accordingly, these activities are helpful for occurring students' ideal egos. With the same way, Gökbulut and Yücel Yumuşak (2014) and Gülsoy and Uçgun (2013) state in their researches that game has a remarkable effect on success and permanence. Researches show that by social activities, socializing increases and better communication is possible. Thus, confident individuals grow up in the society. (Büküşoğlu and Bayturan, 2005). In spite of this, Sarı (2014) found in his high-school level research that, the degree of the participation to the free time activities is low. Most of the students expressed that they had never or rarely participated in a free time activity. It wasn't seen that there was a statistically significant difference between students' degree of the participation to free time activities and degree of the success. But it was noticed that there was a statistically significant difference among participation to free time activities and school's socioeconomic status, families' income level, parents' education level, sex and attending social clubs. More than half of the students stated that they didn't see the contribution of the free time activities to their developments. These findings are not supported by most of the other researches in this field.

According to the findings of this research, teachers "sometimes" give other lesson's activities a place in FALs. This shows that teachers practice FALs as independent activities. These findings show differences among many other researches. Bozak et al, (2012) states that FALs aren't being practiced properly. Gültekin, Atalay and Ay (2014) state in their research that some teachers accept FALs as reinforcements and they have a chance to finish their incomplete topics of other lessons, mostly Turkish and Math lessons in FALs. In same way, Dündar and Karaca (2011) identify in their research that teachers face with the concern of completing topics due to intense syllabus; nearly half of them practice the activities of other lessons, mostly Math and Science.

In the research it is seen that teachers work in district find their school sufficient for getting materials that be used in FALs. This finding shows difference among some other researches' findings which state that teachers have lack of materials, there aren't appropriate physical conditions to practice, lesson periods are too much, there is an intense syllabus, there is insufficient teaching, teachers have lack of knowledge, FALs don't have a program, there aren't course books and there are some problems about planning. (Köse (2004), Gün (2013), Aydın, Bakırcı and Ürey (2012), Gömleksiz and Özdaş (2012), Kazu and Aslan (2013), Dündar and Karaca (2011), Bozak, Apaydın and Demirtaş (2012), Gömleksiz and Özdaş (2013))

Suggestions

1. In order to use program more effectively and solve problems, material and program support has to be provided by local and central corporations for teachers.

2. Teachers have to avoid accepting FALs as reinforcements for other lessons and MEB has to follow this issue seriously.

3. It may help providing feedback that the same studies are being researched by other researchers in bigger sample sets and with different methods.

Key words: Free Activities Course, Extracurricular Activities, Primary School Teachers, Self Competency

Giriş

Okul ve ailenin amacı çocuğu çok yönlü bir eğitime tabi tutmaktadır (Sargın, 1969). Okulların görevi bilginin aktarılmasında geleneksel rollerin yanında, öğrencilerin psikolojik ve sosyal olarak gelişmelerini sağlayacak sosyal imkânları oluşturmaya çalışmaktır. Bu amaçla okulların özel olarak tasarlanmış projeler ya da eğitim programlarıyla sosyal davranışları geliştirmeye yönelik çalışmalara yönelmeleri gerekmektedir (Oral, 2002).

Günümüzde özellikle gelişmiş ülkeler, eğitim-öğretim hizmetlerinin yalnız sınıfta yapılamayacağını anlamışlar ve öğretmenlerin sınıf ve okul dışı zamanlarını da kontrol etmek amacıyla, okulun fiziksel olanaklarını arttırmışlardır. Bunun yanında, eğitim kurumları, okul rehber ve danışmanları, program geliştirme, özel eğitim, sağlık, spor, ölçme ve değerlendirme servislerinde görev alan personeli azami düzeye çıkarmanın yollarını aramakta ve her türlü çalışma ve araştırmaları yürütmektedir. Eğitim amacı, bireyleri kendilerine ait bir yaşama hazırlayabilmektir, var olan hayatı başkalarından öğrenmeleri ve onu yaşamaları değildir (Demirtaş, 1988). Mobley'e (1975) göre, 19. yüzyılın başlarında ABD de eğitimin temel ilkelerinde eğitim, boş zamanı en iyi şekilde değerlendirebilme, zamana değer yükleme olarak tanımlamıştır. Buna karşın devam eden yıllarda bu amaca verilen önem azalmıştır. Eğitimin felsefesi ve yönteminde, serbest zaman etkinliklerini eğitime katmak da yer almalıdır. Bilgin, Aykaç, Kabaran ve Atar (2014) araştırmasında ilkokulda öğrenciler uyum, hazır bulunuşluluk, disiplin ve ders problemleri yaşamaktadırlar. İlkokul programının uygulanmasına dönük Karakuş, Aslan ve Ergüven (2014) araştırmalarında da programın hedef, materyal ve değerlendirme boyutlarında önemli sorunlar yaşandığı görülmektedir.

Birçok araştırmacı serbest etkinliklerin çocuğu, bilişsel, davranışsal ve akademik yönden olumlu etkilediğini söylemektedir. Mota ve Esculcas'a (2002) göre, serbest zaman etkinlikleri çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimine katkıda bulunmakta, sağlıklı ilişkiler kurmasına ve iyi bir çevre oluşturmasına yardımcı olmaktadır. Böylece çocuğun yetişkin olduğunda da kazandığı bu beceriler sayesinde kronik hastalıklara yakalanma riskini azaltmakta veya önleme olasılığı artmaktadır. Sellick (2002) serbest zaman etkinlikleri ile bireylerin kendilerini geliştirmelerine, yaşadıkları üzerine düşünmesine ve özgüven artışı sağlanırken, Mundy (1975) ise serbest zaman eğitim programlarının, öğrencilerde serbest zaman farkındalığı, kendi kendine farkındalık, karar verme, serbest zaman becerileri ve sosyal etkileşim boyutlarında değer ve tutumlarını etkinleştirdiğini ifade etmektedir. Wilson vd.'ne (2009) göre, serbest zaman etkinliklerine katılan öğrenciler eğitimsel açıdan istek ve kararlılık göstermekte iken okula devamsızlık, madde kullanımı ve kurallara uymama gibi problemli davranışlar azalmaktadır. Aynı şekilde Bjarnadottir (2004) ise serbest zaman etkinliklerinin bireyin kendini yansıtmasında ve çatışmalara yaratıcı

çözümler bulabilmesinde yardımcı olduğunu ifade etmektedir (akt. Kazu vd. 2013). Torkildsen'e (2005) göre, Amerika'da okullarda serbest zaman eğitimi ile öğrencilerin özgürlüklerinin arttığı, boş zamanlarını etkili bir biçimde kullanma farkındalıklarının geliştiği, planlama ve planlarını gerçekleştirme konusunda yarar sağlandığı görülmüştür. Bunlara ek olarak serbest etkinlik uygulamalarının öğrencilerin okulda öğrendiklerini, sosyal yaşama transfer edebilmelerine ve yetişkin yaşamlarında kendilerine yarar sağladığı ileri sürülmektedir (Akt: Dündar ve Karaca, 2011). Sargın ve Taşdemir (2014) araştırmasında öğretmelerin serbest etkinlikler dersine karşı görüşleri genelde olumludur (%58) ve bu dersin gerekli olduğunu (%39) düşünmektedirler. Bunlara karşılık Hartel (2009) ise serbest zaman etkinliklerini araştırmacılar tarafından henüz yeterince keşfedilmemiş bir konu olduğunu ifade etmektedir. Binbaşıoğlu'na (2000) göre ders dışı etkinlikleri, öğrencinin gelişimi ve eğitimin genel amaçları açısından formal eğitim etkinliklerinden ayırmak mümkün değildir. Bu tür etkinliklerle ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde, böyle bir ayrımın yapılmadığı da açıkça görülmektedir. Ders dışı etkinlikler, okulda veya okul dışında, eğitimin amaçlarına uygun olarak, öğrencilerin ilgi ve istekleri doğrultusunda, kişiliklerini geliştirmek için, okul yönetiminin bilgisi ve öğretmenin rehberliği altında yapılan, planlı, programlı ve düzenli çalışmalar olarak tanımlanmaktadır. Stearns ve Glennie'ye (2010) göre serbest etkinlikler okulların sunduğu, öğrencilerin ise zaman ve enerjilerini kullanmayı tercih ettikleri kaynaklardır. Buna karşın Wilson vd. (2009) ise serbest zaman etkinliğini; amaçlı caba gerektiren, ders saatleri dışında spor, akademik kulüpler ile fen ve edebiyat kulüplerine üye olmak ve bu kulüplerde aktif rol almak gibi ek program etkinlikleri olarak tanımlamaktadırlar

Ders dışı etkinliklerin kendilerine özgü özel amaçlarının yanında, aynı zamanda Ulusal Eğitimin ve okulun amaçları da bu etkinliklerin genel amaçlarıdır. Burada önemli olan, öğrencilerin ders dışı zamanlarını kontrol edebilmektir. Bunun için de, okulun, ailenin ve çevrenin bu konuda işbirliği içinde olması gerekmektedir. Ancak bu tür etkinliklerin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi daha çok okulun görevidir. Thomas Gutowski'nin de belirttiği gibi, ders dışı program etkinlikleri okul merkezli bir sosyal yaşam organizasyonudur (Soderburg, 1997 akt. Köse, 2004).

Öğrencilerin okula karşı olumlu tutumlar geliştirmeleri, derslerin öğretim programları, öğretmen nitelikleri, öğretim faaliyetleri gibi değişik faktörlerden etkilenmektedir. Bu faktörlerin yanı sıra öğrencilerin gelişim özellik ve ilgileri de dikkate alındığında ders süreleri, teneffüsler ve ders dışı okul faaliyetleri de öğrencilerin okula karşı tutumlarını etkileyecektir. Milli Eğitim Bakanlığı öğrencilerin okula karşı tutumlarını doğrudan etkilemesini öngördüğü bir beklenti ile 2010 yılında gerek ders saatleri gerekse bazı dersler ve bu derslerin süreleri ile ilgili bir takım değişiklikler yapma yoluna gitmiştir (Dündar ve Karaca, 2011). Serbest etkinlik kavramını Serbest Etkinlikler Dersi (SED) adı ile ilköğretim programlarına eklemiştir

İlkokul programına göre programdaki serbest etkinliklerin amacı; öğretici ve eğlendirici uygulamalar yoluyla öğrencilerin okulu daha çok sevmelerini, bir aile ortamı gibi benimsemelerini, okulda kendilerini rahat ifade edebilmelerini, güvende hissetmelerini, daha mutlu olmalarını sağlamak, diğer öğrencilerle etkileşimlerini arttırarak sosyalleşmelerine yardımcı olmak; zihinsel, fiziksel, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkı sağlamaktır. Ayrıca serbest etkinlik dersinde, bireyin kişilik ve ahlaki gelişimine katkı sağlayarak onun günümüz toplumuna fayda sağlayacak donanımlı bir birey olması hedeflenmektedir. Serbest etkinlik saatlerinde öncelikle öğrencilerin eğlenerek öğrenmelerine, yaratıcı zekâlarını ve hayal güçlerini geliştirmelerine; yardımlaşma, dayanışma, işbirliği, dürüstlük, empati kurma, özgüven, liderlik vb. özelliklerini geliştirmelerine, sosyal çevrelerini, yaşadıkları ortamı, milli, manevi ve evrensel değerleri tanımalarına, yaşadıkları sorunlara çözümler üretebilmelerine, toplumla uyumlu ve topluma katkısı olan bireyler olarak yetişmelerine imkân sağlayacak nitelikte uygulamalara yer verilmelidir. Serbest etkinlik saatinde öğrencilerin farklı ortamlarda bulunmaları sağlanarak sosyal yaşam becerileri geliştirilmelidir.

Öğretmenler öğrencilerle çarşı, pazar gibi alışveriş ortamlarına girerek bütçe oluşturma, kaliteli ve uygun fiyatlı urunu seçme, tüketici haklarını bilme konularında onlara yardımcı olabilirler. Serbest etkinlik dersi düzenlenirken cevre koşulları dikkate alınmalıdır. Çevrenin imkânları ölçüsünde sebze-meyve yetiştirme, balık tutma vb. faaliyetler, yaşanılan çevreyi düzenleme, bölgenin gelir kaynağı olan meslekleri tanıma, trafik ve ev kazalarından korunma gibi etkinlikler öğrenci seviyesine uygun olarak yapılabilir. Anne-babalar sınıfa davet edilerek meslekleri ve çalışmaları hakkında öğrencileri bilgilendirebilir, kurum ve kuruluşlara ziyaretler düzenlenebilir. Ayrıca serbest etkinlikler dersinde; folklor, müsamere, konser, müzik, monolog, diyalog, grup tartışmaları, güzel konuşma-yazma, kitap okuma, sergi düzenleme, gezi-gözlem, bilmece-bulmaca, sayışmaca, şarkı, türkü söyleme, oyun oynama, film izleme, bitki ve hayvan yetiştirme etkinlikleri de yapılabilir (MEB, 2010).

Tablo 1. *Serbest Etkinlikler Dersinin Eski ve Yeni Programlara Göre Ders Saatlerinin Dağılımları*

Eğitim-Öğretim Yılı / Sınıf ve Kredi Saat	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
2010–2011 ve 2011–2012	5	5	5	4	4
2012–2013 (4+4+4 sistemine geçiş yılı)	**4**	5	5	4	-
2013–2014 (Geçiş yılı)	**4**	**2**	5	4	-
2014–2015 (Geçiş yılı)	**4**	**2**	**2**	4	-
2015–2016 (Geçişin tamamlandığı yıl)	**4**	**2**	**2**	-	-

SED uygulamaları ile öncelikli olarak öğrencilerin istek ve yetenekleri doğrultusunda dâhil olacakları etkinlikler aracılığıyla okulu daha çok sevmeleri amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda da öğrencilerin okullarını birer aile ortamı gibi benimsemelerinin, okulda kendilerini rahat ifade edip güvende hissetmelerinin, daha mutlu olmalarının ve diğer öğrencilerle olan etkileşimlerini arttırarak sosyalleşmelerinin gerekliliği ve önemi vurgulanmıştır. Bu nedenle adı geçen uygulamalarda, istenilen çıktılara ulaşmaya yardımcı olacak nitelikte eğitim süreçlerine yer verilmesi gerektiği ifade edilerek öğretmenlerden, öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkarabilecek ve kendilerini tanıma imkânı sunacak ortamlar düzenlenmeleri beklenmektedir (Gün, 2013). Bu amaç ve vurgulamalarla 2010–2011 öğretim yılı başında serbest etkinlik uygulamalarına başlanmıştır. Ancak uygulama noktasında somut bir kılavuz ya da etkinlikleri içeren örnek modüller okullara gönderilmemiştir (Dündar ve Karaca, 2011).

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırma ile ilkokul programında yer alan SED' de öğretmenlerin kendilerini yeterli görme düzeyleri, yaşanılan sorunlar ve uygulama biçiminin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1.0. İlkokul programında yer alan SED'de öğretmenlerin kendilerini yeterli görme, sorun yaşama ve bu derste diğer ders etkinliklerine yer vermeleri konusunda görüşleri nedir?

1.1. Cinsiyet özelliklerine göre SED'de öğretmenlerin kendilerini yeterli bulma, sorun yaşama ve bu derste diğer ders etkinliklerine yer vermeleri konusunda görüşleri değişmekte midir?

1.2. Mesleki çalışma süresi özelliklerine göre SED'de öğretmenlerin kendilerini yeterli bulma, sorun yaşama ve bu derste diğer ders etkinliklerine yer vermeleri konusunda görüşleri değişmekte midir?

1.3. Okulun yerleşim yeri özelliklerine göre SED'de öğretmenlerin kendilerini yeterli bulma, sorun yaşama ve bu derste diğer ders etkinliklerine yer vermeleri konusunda görüşleri değişmekte midir?

Araştırma bulguları ilkokul programındaki SED uygulama boyutunda öğretmenlerin uygulama yeterlik düzeyleri ve uygulama sorunların tespiti, program geliştirme sürecinde ve uygulama sürecinde ilgililere önemli katkılar sağlayabilir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma genel tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Bu modelde, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak için evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde tarama yapılması hedeflenir (Karasar, 2002).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Şırnak ilinde görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Ulaşılabilen evreni ise çalışma evrenindeki 897 kadrolu sınıf öğretmeninden cinsiyet ve görev yapılan yerleşim yeri özelliğine oranları dikkate alınarak seçkisiz olarak tespit edilen 225 kadrolu sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Evren olarak Şırnak ilinin alınmış olması ikinci yazar olarak açıklanan araştırmacının bu ilde görev yapıyor olmasının araştırmanın yürütülmesinde sağlayacağı katkıdır.

Şırnak ilinde 2013–2014 eğitim öğretim yılında görev yapan kadrolu 897 sınıf öğretmeni bulunmaktadır. 0,05 düzeyinde 897 evren değerine karşılık gelen hesaplanan örneklem miktarı 270'dir. Bu araştırmada görüşlerine başvurulan 283 öğretmenden "*tüm maddeleri sistematik cevaplandırma, maddeleri boş bırakma* gibi cevaplandırdığı gözlenen" 58 öğretmen görüşü değerlendirme dışı bırakılarak 225'inin görüşleri değerlendirmeye alınmıştır. Bu şekilde oluşturulan örneklem grubu için alınması gereken güven düzeyi 0,0566'dır. Bu araştırmada güven düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre frekans ve yüzdelik dağılımları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. *Çalışma Grubunda Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Bağımsız Değişkenlere Göre Dağılımları*

Bağımsız Değişkenler		*F*	*%*
Cinsiyet	Bayan	116	51,6
	Erkek	109	48,4
	Toplam	225	100,0
Mesleki Çalışma Süresi	1–5 Yıl	187	83,1
	6–15 Yıl	36	16,9
	Toplam	225	100,0
Okulun Yerleşim Yeri	Köy	137	60,9
	Belde/ İlçe Merkezi	67	29,8
	Şehir Merkezi	21	9,3
	Toplam	225	100,0

Tablo 2 bulgularına göre, çalışma evrenindeki toplam 225 sınıf öğretmeninden 116 (%51,6) bayan, 109'u (%48,4) erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Aynı tablo verilerine göre, mesleki çalışma süresi açısından öğretmenlerin çoğunluğu 1–5 yıl (%83,1) daha sonra sırasıyla 6–15 yıl (%16,9) olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin görev yaptıkları okulların yerleşim yeri değişkenine göre ise, büyük çoğunluğu köy (%60,9) daha sonra sırasıyla belde/ilçe merkezi (%29,8) ve şehir merkezi (%9,3) okulundan oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı Geliştirme ve Veri Toplama

Veri toplama sürecinde öğretmenlerin ilkokul programında yer alan SED kendilerini yeterli görme düzeylerini değerlendirmek için araştırmacılar tarafından geliştirilen Serbest Etkinlikler Dersi Değerlendirme Ölçeği (SEDDÖ) kullanılmıştır.

Anket formunda geliştirilen ölçeğin geliştirilmesi sürecinde önce ilgili alan yazın taranarak 32 maddeden oluşan taslak form oluşturulmuştur. Oluşturulan bu taslak form ve SED programı altı öğretmene verilerek, formu oluşturan maddelerin ilgili programı ne derecede örneklediği ve geliştirilmesi konusunda görüşleri alınmıştır. Bu öneriler dikkate alınarak geliştirilen taslak ölçek formu soruların niteliği ve kapsamı örnekleyiciliği ile ilgili olarak deneyimli beş sınıf öğretmeni (uzman) görüşüne sunulmuş ve maddelere ilişkin "uygun", "uygun değil" şeklinde görüşleri alınmıştır. Uzman görüşlerine dayalı olarak ölçek maddelerinin her biri için Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen uyum yüzdesine bakılmıştır. "Görüş birliği", "Görüş ayrılığı" sayıları hesaplanarak görüş birliği sağlanan maddeler tespit edilmiştir. Bu araştırmada 32 maddeden 0,70 üzerinde görüş birliği değeri elde edilen 27 madde ölçeği oluşturmuştur. Maddelerin tümüne ilişkin hesaplanan uyum değeri ise 0,87'dir.

Ölçek son şekli verilmeden önce biçimsel, yazımsal ve dilbilgisi açısından iki Türkçe öğretmeni ve dört sınıf öğretmeni tarafından incelenmiş olup, tavsiye edilen düzeltmeler, eklemeler ve çıkarmalar doğrultusunda değişiklikler yapılmıştır. SEDDÖ'nin amacı SED' de sınıf öğretmenlerinin kendilerini yeterli görme düzeylerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan SEDDÖ 27 madde ve 4'lü Likert Tipi Ölçek *"(4) Her Zaman, (3) Sıklıkla, (2) Bazen, (1) Hiçbir Zaman"* formundadır. Ölçeğin birinci kısmında bağımsız değişkenleri ölçmeyi amaçlayan 4 madde bulunmaktadır. İkinci kısmında ise 27 adet 4'lü Likert tipi ölçek formunda madde bulunmaktadır. Bu 27 maddenin 22'si olumlu (Md..1-2-4-6-8-9-10-11-12-13-14-17-17.a-17.b-17.c-17.d-17.e-17.f-17.g-17.h-17.i-17.k), 5'i ise olumsuz (Md..3-5-7-15-16) madde tipindedir. Ölçeğin on maddesi öğretmenlerin *SED uygulama yeterliğini*, yedi maddesi *SED uygulamasında yaşanılan sorunları*, on maddesi ise *SED uygulamalarında programdaki hangi derslere yer verilmeye çalışıldığını* ortaya çıkarmaya dönük maddelerden oluşturulmuştur. Ölçek maddelerinin her biri iki araştırmacı ayrı ayrı ve eğitim bilimleri alanında bir uzman görüşüne dayalı olarak; "SED'i uygulamada yeterlilik (Y)", "SED'i uygulamada sorunlar yaşama (S)" ve "SED'i uygulamada diğer ders etkinliklerine yer verme (D)" alt boyut maddesi olarak gruplandırılmıştır. Bu gruplandırmada iki araştırmacı görüşünün farklılaştığı durumlarda uzman görüşünün desteklediği görüş belirleyici olmuştur.

Ölçeğin tümüne ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.71 olarak hesaplanmıştır. "Cronbach Alpha" değerinin ölçek çalışmalarında en az α=.70 ve üzeri olması gerektiği genel kabul görmektedir (Seçer, 2013). Elde edilen bu sonuç, ölçme aracının veri toplama süresince kullanılabilecek düzeyde olduğunu göstermektedir. Araştırma verileri bizzat ikinci araştırmacı tarafından deneklere ulaşılarak elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri 2013–2014 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde toplanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde SPSS 15,0 paket programı kullanılmıştır. Veri seti analiz edilmeden önce verilerin normal dağılım testleri yapılmıştır. Bu süreçte çalışma grubunda 50'den fazla öğretmenin bulunmasından dolayı Kolmogrov-Smirnov testi işe koşulmuştur (Seçer, 2013).

Birinci alt probleme ilişkin verilerin yorumlanmasında ölçeği oluşturulan 27 madde üç temel boyutta ele alınmıştır. Cinsiyet değişkenine göre öğretmenlerin İlkokul programında yer alan SED' de kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın belirlenmesinde Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Öğretmenlerin mesleki çalışma sürelerine göre ve görev yaptıkları okulların

bulundukları yerleşim yerlerine öğretmenlerin İlkokul programında yer alan SED' de kendilerini yeterli görme düzeylerinin analizinde ise Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Öğretmenlerin SED'e ilişkin görüşleri arasındaki fark 0,05 düzeyinde test edilmiştir. Değerlendirme ölçeği grup değer aralığının tespitinde; a= Ranj / yapılacak grup sayısı formülü kullanılmıştır (Taşdemir, 2003). Buna göre oluşturulan değer aralıkları şöyledir: *1,00-1,74: Hiçbir zaman; 1,75-2,49: Bazen; 2,50-3,24: Sıklıkla; 3,25-4,00: Her zaman.*

Bulgular

Genel Duruma İlişkin Bulgular

Tüm değişkenler açısından ilkokul programında yer alan SED öğretmenlerin kendilerini yeterli görme, sorun yaşama ve bu derste diğer ders etkinliklerine yer vermeleri konusunda görüşlerin analizi tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. *Tüm Değişkenler Açısından İlkokul Programında Yer Alan SED Öğretmenlerin Kendilerini Yeterli Görme, Sorun Yaşama ve Diğer Ders Etkinliklerine Yer Vermeleri Konusunda Görüşlerin* $\overline{X}$ *,SD ve Anlam Tablosu*

Mad.	$\overline{X}$	**SD**	**Yer verme**	**Mad.**	$\overline{X}$	**SD**	**Yer verme**	**Mad.**	$\overline{X}$	**SD**	**Yer verme**
1.Y	3,04	,878	*Sıklıkla*	**14.Y**	2,36	,925	*Bazen*	**17.b.D**	1,84	,875	*Bazen*
2.Y	2,89	,780	*Sıklıkla*	***3.S***	*2,82*	*,755*	*Sıklıkla*	**17.c.D**	1,80	,840	*Bazen*
6.Y	1,93	1,00	*Bazen*	***4. S***	*2,11*	*,950*	*Bazen*	**17.d.D**	1,65	,826	*Hiçbir Zaman*
8.Y	2,89	,783	*Sıklıkla*	***5.S***	*3,19*	*,808*	*Sıklıkla*	**17.e.D**	2,49	,824	*Bazen*
9.Y	2,76	,883	*Sıklıkla*	***7.S***	*3,08*	*,927*	*Sıklıkla*	**17.f.D**	1,57	,821	*Hiçbir Zaman*
10.Y	3,10	,898	*Sıklıkla*	***15.S***	*2,46*	*1,04*	*Bazen*	**17.g.D**	1,90	,842	*Bazen*
11.Y	2,65	,933	*Sıklıkla*	***16.S***	*2,84*	*,895*	*Sıklıkla*	**17.h.D**	1,89	,806	*Bazen*
12.Y	3,06	,843	*Sıklıkla*	***17.S***	*2,68*	*,837*	*Sıklıkla*	**17.i.D**	1,98	,804	*Bazen*
13.Y	2,90	,796	*Sıklıkla*	**17.a.D**	2,44	,800	*Bazen*	**17.k.D**	2,06	,844	*Bazen*

Y: SED'i uygulamada yeterlilik alt boyut maddesi; **S:** SED'i uygulamada sorunlar yaşama alt boyut maddesi; **D:** SED'i uygulamada diğer ders etkinliklerine yer verme alt boyut maddesi

Tablo 3 bulgularına göre öğretmenler SED' de kendilerini yeterli bulmalarına ilişkin on alt boyuttan sekizine "sıklıkla", ikisine ise "bazen" değer aralığında yeterli oldukları görüşündedirler. Buna karşın SED'in uygulamasında sorun yaşanması botunu oluşturan yedi alt boyuttan beşinde "sıklıkla", ikisinde ise "bazen" değer aralığında sorun yaşanıldığı görüşündedirler. SED' de programda bulunan diğer ders etkinliklerinden hangisine yer verildiğine ilişkin boyutu oluşturan on maddeden sekizine "bazen" düzeyde, ikisine ise "hiçbir zaman" düzeyinde yer veriliği görüşündedirler. Buna göre sınıf öğretmenlerinin SED derslerinde genel olarak kendilerini yeterli görmelerini yanında bu derslerde sıklıkla sorun yaşadıkları ve bu dersler için haftalık ders programında ayrılmış zamanlarda genel olarak diğer ders etkinliklerine yer vermedikleri söylenebilir.

SED' de Öğretmenlerin Kendilerini Yeterli Bulmaya İlişkin Görüşlerin Analizi

Cinsiyet özelliklerine göre SED' de öğretmenlerin kendilerini yeterli bulma görüşlerinin Mann Whitney U testi analizleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. *Cinsiyet Özelliklerine Göre SED'de Öğretmenlerin Kendilerini Yeterli Bulma Görüşlerinin Analiz Tablosu*

Madde	*Cinsiyet*	*n*	*Sıra ort.*	*Sıra Top.*	*U*	*p*	*Anlamlı Farkın Kaynağı*
1	Erkek (A)	109	124,88	13612,0	5027,0	,005	A lehine
	Bayan (B)	116	101,84	11813,0			
2	Erkek (A)	109	122,97	13404,0	5235,0	,017	A lehine
	Bayan (B)	116	103,63	12021,0			
6	Erkek	109	115,79	12621,5	6017,5	,507	
	Bayan	116	110,38	12803,5			
8	Erkek	109	116,94	12746,5	5892,5	,330	
	Bayan	116	109,30	12678,5			
9	Erkek	109	113,04	12321,5	6317,5	,992	
	Bayan	116	112,96	13103,5			
10	Erkek	109	115,20	12557,0	6082,0	,601	
	Bayan	116	110,93	12868,0			
11	Erkek	109	117,72	12831,5	5807,5	,269	
	Bayan	116	108,56	12593,5			
12	Erkek	109	118,59	12926,0	5713,0	,183	
	Bayan	116	107,75	12499,0			
13	Erkek	109	120,01	13081,5	5557,5	,094	
	Bayan	116	106,41	12343,5			
14	Erkek	109	116,08	12652,5	5986,5	,469	
	Bayan	116	110,11	12772,5			

Tablo 4 bulgularına göre cinsiyet özellikleri bakımından öğretmenlerin SED' de kendilerini yeterli görmeye ilişkin görüşleri arasında iki alt boyutta madde 1 ve madde 2, erkek öğretmen görüşleri lehine fark anlamlı iken, sekiz alt boyutta ise fark anlamlı değildir.

Okulun bulunduğu yerleşim yeri özellikleri ve öğretmenlerin çalışma süreleri ile ilgili değişkenler açısından, öğretmenlerin SED'i uygulama yeterlikleri, uygulamada yaşanılan sorunlar ve başka ders etkinliklerine yer verme boyutlarındaki görüşlerinin Kruskal Wallis H testi analizleri Tablo 5,6,7,8,9,11ve12'de verilmiştir.

Tablo 5. *Mesleki Çalışma Süresi Özelliklerine Göre SED'de Kendilerini Yeterli Bulma Görüşlerin Analiz Tablosu*

Madde	*Mesleki çalışma süresi*	*n*	*Sıra ort.*	*sd*	*χ2*	*p*	*Anlamlı Farkın Kaynağı*
1	1-5 Yıl (A)	187	118,12	1	7,675	,006	A lehine
	6-15 Yıl (B)	38	87,80				
2	1-5 Yıl (A)	187	111,64	1	,558	,455	
	6-15 Yıl (B)	38	119,70				
6	1-5 Yıl (A)	187	109,58	1	3,460	,063	
	6-15 Yıl (B)	38	129,84				
8	1-5 Yıl (A)	187	110,78	1	1,570	,210	
	6-15 Yıl (B)	38	123,91				
9	1-5 Yıl (A)	187	113,27	1	,021	,885	

	6-15 Yıl (B)	38	111,68				
10	1-5 Yıl (A)	187	111,33	1	,829	,363	
	6-15 Yıl (B)	38	121,24				
11	1-5 Yıl (A)	187	112,22	1	,174	,677	
	6-15 Yıl (B)	38	116,83				
12	1-5 Yıl (A)	187	115,14	1	1,366	,243	
	6-15 Yıl (B)	38	102,46				
13	1-5 Yıl (A)	187	108,87	1	5,090	,024	B lehine
	6-15 Yıl (B)	38	133,33				
14	1-5 Yıl (A)	187	111,56	1	,604	,437	
	6-15 Yıl (B)	38	120,11				

Tablo 5 bulgularına göre mesleki çalışma süresi özellikleri bakımından öğretmenlerin SED' de kendilerini yeterli görmeye ilişkin görüşleri arasında iki alt boyuttan madde 1için 1-5 yıl mesleki kıdem lehine ve madde 13 için 6-15 yıl kıdemliler lehine anlamlı iken, sekiz alt boyutta ise fark anlamlı değildir.

Tablo 6. *Okulun Yerleşim Yeri Özelliklerine Göre SED'de Kendilerini Yeterli Bulma Görüşlerinin Analiz Tablosu*

Madde	***Okulun Yerleşim Yeri***	***n***	***Sıra ort.***	***sd***	***χ2***	***p***	***Anlamlı Farkın Kaynağı***
1	Köy (A)	137	120,69	2	5,699	,058	
	Belde/ İlçe Merkezi (B)	67	102,73				
	Şehir Merkezi (C)	21	95,57				
2	Köy	137	114,54	2	1,128	,569	
	Belde/İlçe Merkezi	67	107,17				
	Şehir Merkezi (C)	21	121,57				
6	Köy (A)	137	104,07	2	10,884	,004	A ile B arasında B lehine
	Belde/İlçe Merkezi (B)	67	133,67				
	Şehir Merkezi (C)	21	105,29				
8	Köy	137	110,54	2	2,137	,344	
	Belde/İlçe Merkezi	67	112,50				
	Şehir Merkezi (C)	21	130,67				
9	Köy	137	113,99	2	1,413	,493	
	Belde/İlçe Merkezi	67	107,23				
	Şehir Merkezi	21	124,98				
10	Köy (A)	137	117,94	2	4,888	,087	
	Belde/İlçe Merkezi (B)	67	99,42				
	Şehir Merkezi (C)	21	124,10				
11	Köy	137	117,42	2	1,781	,410	
	Belde/İlçe Merkezi	67	105,93				
	Şehir Merkezi	21	106,71				
12	Köy	137	119,97	2	4,780	,092	
	Belde/İlçe Merkezi	67	103,81				
	Şehir Merkezi (C)	21	96,86				
13	Köy	137	115,92	2	1,762	,414	

	Belde/İlçe Merkezi	67	112,02			
	Şehir Merkezi (C)	21	97,10			
	Köy	137	116,27			
14	Belde/İlçe Merkezi	67	100,22	2	5,334	,069
	Şehir Merkezi (C)	21	132,48			

Tablo 6 bulgularına göre okulun bulunduğu yerleşim yeri özellikleri bakımından, öğretmenlerin SED' de kendilerini yeterli görmeye ilişkin görüşleri arasında bir alt boyuttan (madde 6 için) köy ile belde/ilçe merkezinde görev yapan öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark ikinciler lehine anlamlı iken, dokuz alt boyutta ise fark anlamlı değildir.

Serbest Etkinlikler Dersi'nde Öğretmenlerin Zorluklar Yaşamaya İlişkin Görüşlerin Analizi

Tablo 7. *Cinsiyet Özelliklerine Göre SED'de Zorluklar Yaşamaya İlişkin Görüşlerin Analiz Tablosu*

Madde	***Cinsiyet***	***n***	***Sıra ort.***	***Sıra Top.***	***U***	***p***	***Anlamlı Farkın Kaynağı***
3	Erkek	109	107,28	11694,0	5699,0	,156	
	Bayan	116	118,37	13731,0			
4	Erkek	109	116,94	12746,0	5893,0	,354	
	Bayan	116	109,30	12679,0			
5	Erkek	109	115,60	12600,5	6038,5	,529	
	Bayan	116	110,56	12824,5			
7	Erkek	109	115,71	12612,0	6027,0	,520	
	Bayan	116	110,46	12813,0			
15	Erkek (A)	109	124,90	13614,5	5024,5	,006	A lehine
	Bayan (B)	116	101,81	11810,5			
16.	Erkek	109	113,71	12394,0	6245,0	,866	
	Bayan	116	112,34	13031,0			
17	Erkek	109	117,91	12852,5	5786,5	,243	
	Bayan	116	108,38	12572,5			

Tablo 7 bulgularına göre cinsiyet özellikleri bakımından, öğretmenlerin SED' de zorluklar yaşamaya ilişkin görüşleri arasında bir alt boyuttan madde 15 için erkek ve bayan öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark birinciler lehine anlamlıdır.

Tablo 8. *Mesleki Çalışma Süresi Özelliklerine Göre SED'de Zorluklar Yaşamaya İlişkin Görüşlerin Analiz Tablosu*

Madde	***Mesleki Çalışma Süresi***	***n***	***Sıra ort.***	***sd***	***χ2***	***p***	***Anlamlı Farkın Kaynağı***
3.	1-5 Yıl (A)	187	111,97	1	341	,559	
	6-15 Yıl (B)	38	107,95				
4	1-5 Yıl	187	113,49	1	,069	,793	
	6-15 Yıl (B)	38	110,61				
5	1-5 Yıl	187	110,96	1	1,271	,260	
	6-10 Yıl	38	102,97				

7	1-5 Yıl 6-15 Yıl (B)	187 38	116,85 131,93	1	4,372	,037	A lehine
15	1-5 Yıl (A) 6-15 Yıl (B)	187 38	118,29 139,05	1	7,870	,005	A lehine
16	1-5 Yıl 6-15 Yıl (B)	187 38	111,34 104,84	1	,822	,365	
17	1-5 Yıl 6-15 Yıl (B)	187 38	110,34 120,08	1	2,097	,148	

Tablo 8 bulgularına göre mesleki çalışma süresi bakımından, öğretmenlerin SED' de zorluklar yaşamaya ilişkin görüşleri arasında iki alt boyut madde 7 ve 15 için mesleki çalışma süresine sahip öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark birinciler (1-5 yıl) lehine anlamlıdır.

Tablo 9. *Okulun Yerleşim Yeri Özelliklerine Göre SED'de Zorluklar Yaşamaya İlişkin Görüşlerinin Analiz Tablosu*

Madde	***Okulun Yerleşim Yeri***	***n***	***Sıra ort.***	***sd***	***χ2***	***p***	***Anlamlı Farkın Kaynağı***
3	Köy Belde/İlçe Merkezi Şehir Merkezi (C)	137 67 21	116,13 110,51 125,48	2	1,468	,480	
4	Köy (A) Belde/İlçe Merkezi (B) Şehir Merkezi (C)	137 67 21	117,58 111,04 89,33	2	3,914	,141	
5	Köy Belde/İlçe Merkezi Şehir Merkezi (C)	137 67 21	115,08 107,34 108,52	2	,873	,646	
7	Köy Belde/İlçe Merkezi Şehir Merkezi (C)	137 67 21	110,92 115,37 107,00	2	,459	,795	
15	Köy (A) Belde/İlçe Merkezi (B) Şehir Merkezi (C)	137 67 21	101,66 122,74 155,90	2	15,883	,000	A ile C arasında C lehine
16	Köy Belde/İlçe Merkezi Şehir Merkezi (C)	137 67 21	112,89 108,18 129,07	2	1,885	,390	
17	Köy Belde/İlçe Merkezi Şehir Merkezi (C)	137 67 21	106,07 126,99 113,57	2	5,261	,072	

Tablo 9 bulgularına göre okulun yerleşim yeri özellikleri bakımından, öğretmenlerin SED' de zorluklar yaşamaya ilişkin görüşleri arasında bir alt boyut madde (madde 15) için köy ile şehir merkezi yerleşim yeri özelliğinde görev yapan öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark ikinciler lehine anlamlıdır.

SED'de Öğretmenlerin Yer Verdikleri Diğer Derslere İlişkin Görüşlerin Analizleri

Cinsiyet özelliklerine göre SED' de öğretmenlerin yer verdikleri diğer derslere ilişkin görüşlerinin Mann Whitney U testi analizleri Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. *Cinsiyet Özelliklerine Göre SED'de Yer Verilen Diğer Derslere İlişkin Görüşlerin Analiz Tablosu*

Soru	*Cinsiyet*	*n*	*Sıra ort.*	*Sıra Top.*	*U*	*p*	*Anlamlı Farkın Kaynağı*
17.a	Erkek	109	107,96	11768,0	5773,0	,226	
	Bayan	116	117,73	13657,0			
17.b	Erkek	109	113,11	12329,5	6309,5	,978	
	Bayan	116	112,89	13095,5			
17.c	Erkek	109	113,94	12419,5	6219,5	,821	
	Bayan	116	112,12	13005,5			
17.d	Erkek	109	118,22	12885,5	5753,5	,197	
	Bayan	116	108,10	12539,5			
17.e	Erkek	109	113,00	12316,5	6321,5	,999	
	Bayan	116	113,00	13108,5			
17.f	Erkek	109	114,51	12482,0	6157,0	,699	
	Bayan	116	111,58	12943,0			
17.g	Erkek	109	116,27	12673,0	5966,0	,436	
	Bayan	116	109,93	12752,0			
17.h	Erkek	109	115,23	12560,5	6078,5	,590	
	Bayan	116	110,90	12864,5			
17.i	Erkek	109	115,22	12559,5	6079,5	,591	
	Bayan	116	110,91	12865,5			
17.k	Erkek	109	119,83	13061,0	5578,0	,102	
	Bayan	116	106,59	12364,0			

Tablo 10 bulgularına göre cinsiyet özellikleri bakımından, SED' de diğer ders etkinliklerine yer vermeye ilişkin öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark anlamlı değildir.

Tablo 11. Çalışma Süresi Özelliklerine Göre SED'de Yer Verilen Diğer Derslere İlişkin Görüşlerinin Analiz Tablosu

Soru	*Mesleki Çalışma Süresi*	*N*	*Sıra Ort.*	*Sd*	*X2*	*P*	*Anlamlı Farkın Kaynağı*
17.a	1-5 Yıl (A)	187	110,95	1	1,270	,260	
	6-15 Yıl (B)	38	123,08				
17.b	1-5 Yıl (A)	187	111,68	1	,523	,469	
	6-15 Yıl (B)	38	119,50				
17.c	1-5 Yıl (A)	187	113,60	1	,110	,740	
	6-15 Yıl (B)	38	110,04				
17.d	1-5 Yıl (A)	187	113,74	1	,175	,676	
	6-15 Yıl (B)	38	109,37				
17.e	1-5 Yıl (A)	187	112,22	1	,182	,669	
	6-15 Yıl (B)	38	116,83				
17.f	1-5 Yıl (A)	187	110,56	1	2,033	,154	
	6-15 Yıl (B)	38	125,00				
17.g	1-5 Yıl (A)	187	115,61	1	2,025	,155	

	6-15 Yıl (B)	38	100,17			
17.h	1-5 Yıl (A)	187	115,18	1	1,447	,229
	6-10 Yıl	38	102,28			
17.i	1-5 Yıl (A)	187	115,95	1	2,673	,102
	6-15 Yıl (B)	38	98,46			
17.k	1-5 Yıl (A)	187	113,93	1	,259	,611
	6-15 Yıl (B)	38	108,43			

Tablo 11 bulgularına göre mesleki çalışma süresi bakımından, öğretmenlerin SED' de diğer ders etkinliklerine yer vermeye ilişkin görüşleri arasındaki fark anlamlı değildir.

Tablo 12. *Yerleşim Yeri Özelliklerine Göre SED'de Yer Verdikleri Diğer Derslere İlişkin Görüşlerin Analiz Tablosu*

Soru	***Okulun Yerleşim Yeri***	***N***	***Sıra Ort.***	***Sd***	***X2***	***P***	***Anlamlı Farkın Kaynağı***
17.a	Köy	137	107,47	2	3,325	,190	
	Belde/Kasaba	67	123,87				
	Şehir Merkezi	21	114,40				
17.b	Köy	137	110,88	2	,550	,760	
	Belde/İlçe Merkezi	67	117,57				
	Şehir Merkezi	21	112,24				
17.c	Köy	137	111,09	2	,421	,810	
	Belde/İlçe Merkezi	67	115,00				
	Şehir Merkezi	21	119,05				
17.d	Köy	137	113,55	2	,096	,953	
	Belde/İlçe Merkezi	67	113,04				
	Şehir Merkezi	21	109,29				
17.e	Köy	137	111,68	2	,607	,738	
	Belde/İlçe Merkezi	67	117,46				
	Şehir Merkezi	21	107,38				
17.f	Köy	137	112,10	2	,375	,829	
	Belde/İlçe Merkezi	67	112,57				
	Şehir Merkezi	21	120,21				
17.g	*Köy*	*137*	*114,80*	*2*	*2,974*	*,256*	
	Belde/İlçe Merkezi	67	104,54				
	Şehir Merkezi	21	128,26				
17.h	Köy	137	118,59	2	4,425	,109	
	Belde/İlçe Merkezi	67	100,02				
	Şehir Merkezi	21	117,93				
17.i	Köy	137	116,94	2	1,570	,456	
	Belde/İlçe Merkezi	67	105,95				
	Şehir Merkezi	21	109,79				
17.k	Köy	137	111,65	2	1,143	,565	
	Belde/İlçe Merkezi	67	111,53				
	Şehir Merkezi	21	126,48				

Tablo 12 bulgularına göre okulun yerleşim yeri özellikleri bakımından, öğretmenlerin SED' de diğer ders etkinliklerine yer vermeye ilişkin görüşleri arasındaki fark anlamlı değildir.

Tartışma ve Sonuç

Tablo 3 bulgularına göre öğretmenler SED' de kendilerini yeterli bulmalarına ilişkin on alt boyuttan sekizine "sıklıkla", ikisine ise "bazen" değer aralığında yeterli oldukları görüşündedirler. Buna karşın SED'in uygulamasında sorun yaşanması boyutunu oluşturan yedi alt boyuttan beşinde "sıklıkla", ikisinde ise "bazen" değer aralığında sorun yaşanıldığı görüşündedirler. SED' de programda bulunan diğer ders etkinliklerinden hangisine yer verildiğine ilişkin boyutu oluşturan on maddeden sekizine "bazen" düzeyde, ikisine ise "hiçbir zaman" düzeyinde yer verildiği görüşündedirler. Buna göre sınıf öğretmenlerinin SED derslerinde genel olarak kendilerini yeterli görmelerini yanında bu derslerde sıklıkla sorun yaşadıkları buna karşılık bu dersler için haftalık ders programında ayrılmış zamanlarda genel olarak diğer ders etkinliklerine yer vermedikleri söylenebilir.

Araştırmada öğretmenlerin SED'nin öğrencilerin gelişimlerine katkısı hakkında öğretmenler olumlu görüştedirler. Bunlardan, mesleki çalışma süresi 1-5 yıl olan öğretmenler *(Sıklıkla) ve* Belde/İlçe merkezinde görev yapan erkek öğretmenler ise *(Her zaman)* katkı sağladığı görüşündedirler. Sınıf öğretmenlerinin SED ile ilgili uygulamalar konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları açısından olumlu görüş geliştirdikleri *(Sıklıkla)* görülmüştür. Belde/İlçe merkezinde görev yapan öğretmenler SED'i haftalık ders programına daha uygun yerleştirebildikleri ve SED'e olumlu görüş geliştirdikleri görülmüştür. Öğretmenler SED'de öğrencilerin bireysel farklılığını yansıtacak şekilde kullanmalarında ve öğrencilerini işbirliğine yöneltebilmelerine, ilişkin görüşlerinde olumlu görüş *(Sıklıkla)* geliştirdikleri görülmüştür.

Mesleki çalışma süresi 6-10 yıl öğretmenler SED kullanılabilecek teknolojik materyalleri kullanma konusunda kendilerini daha fazla yeterli görmektedirler. Öğretmenler SED'i uygulamalarında diğer öğretmenler ve okul yönetimi ile işbirliği yapma konusunda olumlu *(Sıklıkla)* görüştedirler. Öğretmenlerin SED' ne ilişkin görüşleri cinsiyete, mesleki çalışma süresine, görev yaptıkları okulların yerleşim yerlerine göre farklılık göstermemektedir. Bu sonuçlar birçok araştırma bulgusu ile de desteklenmektedir. Gömleksiz ve Özdaş (2013) ve Sargın ve Taşdemir (2014) araştırmasında öğretmenlerin, serbest etkinlikler dersinin öğrencilerin sosyalleşmesine katkı sağladığını, bu dersteki etkinlikler sayesinde öğrencilerin okula bağlılıklarının arttığını, bireysel ve grupla yapılan çalışma becerilerinin olumlu yönde değiştiğini ve bu ders için belirlenen konuların öğrencilerin seviyesine uygun olduğunu yönündedir. İnal (2009) bulgularında spor, tiyatro, yarışma, gezi vb. etkinliklerin öğrencilerin gerçek yaşama dair olumlu yaşantılar kazandırdığını, buna bağlı olarak da ideal benliklerinin oluşmasına yardımcı olduğunu belirtmektedir. Aynı şekilde Gökbulut ve Yücel Yumuşak (2014) ile Gülsoy ve Uçgun (2013) araştırmalarında oyunun başarı ve kalıcılığa olumlu etkisinin olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmalarda öğrencilerin sosyal etkinlikler yoluyla, sosyalleşmelerinin arttığı, daha sağlıklı iletişim kurabildikleri, böylece toplumda özgüveni yüksek bireylerin yetiştiği söylenebilir (Büküşoğlu ve Bayturan, 2005). Bunlara karşın Sarı (2014) lise düzeyindeki araştırma bulgularında, öğrencilerin okullarında düzenlenen ders dışı etkinliklere katılım düzeylerine çok düşük bulunmuştur. Öğrencilerin çok büyük bir bölümü, okulda düzenlenen ders dışı etkinliklere ya hiç katılmadıklarını veya çok nadiren katıldıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılım düzeyleri, sınıf ve başarı düzeyine göre anlamlı bir fark göstermemiş, ancak ders dışı etkinliklere katılım düzeylerinde öğrenim görülen okulun sosyoekonomik durumu, ailenin gelir düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi, cinsiyet ve herhangi bir sosyal kulüpte görev alma bakımından öğrencilerin katılım puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin yarısından çoğu, okulda düzenlenen etkinliklerin, gelişimlerine hiçbir katkısının olmadığını belirtmiştir. Bu sonuçlar bu araştırma ve alan yazındaki pek çok araştırma bulgusu tarafından desteklenmemektedir.

Araştırma bulgularına göre öğretmenler SED' de başka derslerin etkinliklerine kısmen *(Bazen)* yer vermektedirler. Bu da öğretmenlerin SED'i bağımsız bir etkinlik olarak uyguladıklarını göstermektedir. Bu bulgular birçok araştırma bulgusu ile farklılaşmaktadır. Bozak vd. (2012) araştırma bulgularında serbest zaman etkinlik dersinin yeterince etkili işlenemediği, Gültekin, Atalay ve Ay (2014) araştırmasında bazı öğretmenlerin bu dersi takviye bir ders gibi gördükleri ve diğer derslerde tamamlayamadıkları konuları bu ders saatinde tamamlama fırsatı buldukları ve öğretmenlerin bir kısmının serbest etkinlik uygulama saatini çoğunlukla, Matematik ve Türkçe derslerinin eksiklerini tamamlamak için kullandıklarını ortaya konulmuştur. Sargın ve Taşdemir (2014) araştırmasında öğretmenler okullarda serbest etkinlikler dersi ile ilgili olarak önemli derecede sorunlarla karşılaşmaktadırlar (%80,30). Öğretmenlerin bu ders programını tam anlamıyla uygulayamadıkları, bu derste diğer ders etkinliklerine yer verdikleri, amacı dışında kullandıkları görülmektedir. Öğretmenlerin bu uygulamaları Talim Terbiye Kurulunun (TTK) serbest etkinlikler dersi ile ilgili yayınlamış olduğu kılavuz niteliğindeki yazısında belirtilen "deneme sınavları, sınavlara hazırlık ve telafi eğitimi kesinlikle yapılmayacak" ifadesine aykırı davrandıklarını ortaya koymaktadır. Aynı şekilde Dündar ve Karaca(2011) araştırmasında ise öğretmenlerin önceki yıllarda yaşanan yoğun müfredat ve konuların yetiştirilme kaygısını tekrar yaşadıkları, serbest etkinlikler dersinde başka dersleri yaptıklarını ve öğretmenlerin yaklaşık yarısının bu derste matematik ve fen dersi yaptıkları tespit edilmiştir.

Araştırmada ilçe merkezinde görev yapan öğretmenlerin SED' de kullanılacak materyallerin temini konusunda okullarını daha çok yeterli gördükleri görülmüştür. Bu bulgu Köse (2004), Gün (2013), Aydın, Bakırcı ve Ürey (2012), Gömleksiz ve Özdaş (2012), Kazu ve Aslan (2013), Dündar ve Karaca (2011), Bozak, Apaydın ve Demirtaş (2012), Gömleksiz ve Özdaş (2013), araştırma bulgularında, öğretmenlerin materyal eksikliği yaşadıkları, etkinlik yapacak fiziki şartların olmadığı, ders saatlerinin fazla olduğu, yoğun müfredat nedeniyle diğer derslere yer verildiği, dersin yeterince etkili işlenemediği, öğretmenlerin bilgi eksikliğinin olduğu, bu dersin programının olmadığı, ders kitabı ve kılavuz kitap yokluğu ve planlamada sorunlar yaşadıkları bulguları ile farklılaşmaktadır.

Öneriler

1. Programın daha etkin olarak işe koşulması ve yaşanılan sorunların giderilmesine dönük olarak, merkezi ve yerel kurumlarca öğretmenlere, materyal ve program desteği sağlanmalıdır.

2. Öğretmenler serbest etkinlikler dersini diğer derslerin takviye edilmesi yaklaşımından kaçınılmalı, MEB bu konunun ciddi takipçisi olmalıdır.

3. Aynı konunun başka araştırmacılar tarafından da daha büyük örneklem gruplarında ve farklı yöntemlerle araştırılması program hakkında daha kapsamlı geribildirim alınmasına katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

AYDIN, A. BAKIRCI, H. ve ÜREY, M. (2012). Serbest etkinlik çalışmaları dersine yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Milli Eğitim*, *41*(*193*), 214-231

BİLGİN, H., AYKAÇ, N., KABARAN, H. ve ATAR, E. (2014). İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin 4+4+4 uygulaması sonucunda yaşadıkları sorunların öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi (Muğla İli Örneği). *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Doi Number :http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6439 *Volume 9/2 Winter 2014, p. 335-348.*

BOZAK, A., APAYDIN, Ç. ve DEMİRTAŞ, H. (2012). Serbest etkinlik dersinin etkililiğinin denetmen, yönetici ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, Cilt:11, Sayı:2, 520-529.

BİNBAŞIOĞLU, C. (2000). *Okulda Ders Dışı Etkinlikler,* İstanbul.

BÜKÜŞOĞLU, N. ve BAYTURAN, A. F. (2005). Serbest zaman etkinliklerinin gençlerin psiko-sosyal durumlarına ilişkin algısı üzerindeki rolü. *Ege Tıp Dergisi* 44 (3), 173 – 177.

BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇOKLUK, Ö. ve KÖKLÜ, N. (2012). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik***,** Ankara.

BJARNADOTTİR, R. (2004). Modern adolescents' leisure activities : a new field for education? *Nordic Journal of Youth Research,* 12 (4), 299- 315.

DEMİRTAŞ, A. (1988). Temel eğitimimizin temel sorunları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı:3, 51-63.

DÜNDAR, H. ve KARACA, E.T. (2011). İlköğretim okullarında serbest etkinlikler dersinin değerlendirilmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 2,417-437.

GÖKBULUT, Y ve YÜCEL YUMUŞAK, E. (2014). Oyun destekli matematik öğretiminin 4. Sınıf kesirler konusundaki erişi ve kalıcılığa etkisi**.** *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Doi Number :http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6117 *Volume 9/2 Winter 2014, p. 673-689.*

GÖMLEKSİZ, M. N. ve ÖZDAŞ, F. (2012). Serbest etkinlikler dersi kazanımlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi,* Cilt:12, Sayı:44, 323-335.

GÖMLEKSİZ, M.N. ve ÖZDAŞ, F. (2013). Serbest etkinlikler dersinin etkililiğine ilişkin öğretmen görüşleri: nitel bir çalışma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi***,** Cilt:23, Sayı:1, 105-118.

GÜLTEKİN, M., ATALAY, N. ve AY, Y. (2014). İlköğretimde serbest etkinliklere yönelik sınıf öğretmeni ve öğrenci görüşler. *Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:22 No:2, 419—437.*

GÜLSOY, T. ve UÇGUN, D. (2013). 6. Sınıf öğrencilerinin kelime hazinesinin geliştirilmesinde eğitsel oyunların etkisinin incelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Doi Number :http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6102 *Volume 8/13 Fall 2013, p. 943-952.*

GÜN, E.S. (2013). Serbest etkinlik uygulamalarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research,* Issue 3, 21-33.

HARTEL, J. (2009). Leisure and hobby information and its users. *Encyclopedia of library and information sciences,*Third Edition. 1(1), 3263 – 3274. London: Taylor & Francis Publisher.

HUEBNER, AJ. & MANCİNİ, JA. (2003). Shaping structured out- of- school time use among youth: the effects of self, family, and friend systems. *Journal of Youth and Adolescense*, 32(6), 453- 463.

İNAL, U. (2009). *Adana il sınırları içerisindeki yatılı ilköğretim bölge okullarında bulunan öğretmen ve öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KARASAR, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara.

KARAKUŞ, M., ASLAN,S. ve ERGÜVEN, S. (2014). Sınıf öğretmenlerinin ilkokul 4. Sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programına yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Doi Number :http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7100 *Volume 9/8 Summer 2014, p. 209-234.*

KAZU, H. ve ASLAN, S. (2013). Serbest etkinlik dersinin birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi (Elazığ İli Örneği), *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergis***i,** Sayı:34, 133-145.

KÖSE, E. (2004). İlköğretim öğrencilerinin ders dışı etkinlikleri tercih etme nedenleri, *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultay***ı**, 2004.

MEB. (2010). *Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 20.07.2010 tarihli ve 75 sayılı kararı*, Ankara.

TTKB (2010). İlköğretim okulu haftalık ders çizelgesi. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı 20.07.2010 tarihli ve 75 sayılı kararı, Ankara.http://ttkb.meb.gov.tr/ adresinden 15.4.2013 tarihinde edinilmiştir.

MİLLES, M.B. and HUBERMAN, A.M. (2002). *The qualitative researcher's companion.* California: Sage Publications.

MOBLEY, T.A (1975). Leısure educatıon and the qualıty of lıfe. (içinde: Mundy, J.& Cannon, F. C. (1975) (Ed).1. NATIONAL LEISUREEIDICATION-CoNFEREFTCT' "Leisure Education and the Quality of Life" leoFlorida State University, January, 1975 Tallahassee

MOTA, J. & ESCULCAS, C. (2002). Leisure – time physical activity behavior: Structured and unstructured choices according to sex, age, and level of physical activity. *International Journal of Behavioral Medicine*, 9(2), 111- 121

MUNDY,J. (1975). Professıonal preparatıon' of leısure servıce personnel for leısure educatıon. (içinde: Mundy, J.& Cannon, F. C. (1975) (Ed).1. NATIONAL LEISUREEIDICATION-CoNFEREFTCT' "Leisure Education and the Quality of Life" leoFlorida State University,'January, 1975 Tallahassee

ORAL, G. (2002). İlköğretimde öğrencilerin sosyal katılımını özendirmeye yönelik bir program. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, Cilt:19, Sayı: 2, 30-44**.**

SARGIN, M. (1969). *Beden Eğitimi.* Konya.

SARGIN, M. ve TAŞDEMİR, M. (2014). "Sınıf öğretmenlerinin serbest etkinlikler dersine ilişkin görüş ve sorunları: bir durum çalışması (Şırnak ili örneği)" 9th International Balkans Education and Science Congress, 16-18 Ekim, Trakya Üniversitesi, Edirne. http://www.bes2014.org. 231-236.

SARI, M. (2012). An Investigation of High School Students' Participation in Extracurricular Activities *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(1), 72-89, [Online]: http://www.keg.aku.edu.tr. Erişim:10.11.2014

SEÇER, İ. (2013). *SPSS ve LISREL ile Pratik Veri Analizi.* Ankara, Anı Yay

SELLİCK, J. (2002). *Leisure education: models and curriculum development*. www.cprs.org/membersonly/ LeisureEducation_Models.doc Erişim Tarihi: 15.10.2014.

STEARNS, E. & GLENNİE, E. J. (2010). Opportunities to participate: extracurricular activities' distribution across and academic correlates in high schools. *Social Science Research, 39*, 296–309.

ŞENER DEMİR, T. (2004). Okul öncesi eğitim kurumlarında oyun politikası. *Türkiye'de Çocuk Oyunları: Araştırmala***r**, Ankara

TAŞDEMİR, M. (2003). *Eğitimde Planlama ve Değerlendirme (2.Baskı)*, Ankara, Ocak Yay.

TEZCAN, M. (1980). Çocuk, çalışma yaşamı ve boş zaman uğraşıları. *Çocuk ve Eğitim. Türk Eğitim Derneği Yayınları,* Ankara, 171-190.

TORKILDSEN, G. (2005). *Leisure and Recreation Management (5th Edition),* Routledge, NY.

WİLSON, D.,M., GOTTFREDSON, D., C., CROSS, A., B., RORİE, M., & CONNELL, N. (2009). Youth development in after-school leisure activities. *The Journal of Early Adolescence,* 30 (5), 668- 690.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

TAŞDEMİR, M., SARGIN, M., Serbest Etkinlikler Dersinde Sınıf Öğretmenlerin Kendilerini Yeterli Görme Düzeyleri, ***Turkish Studies*** *- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/3 Winter 2015, p. 933-954, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7567, ANKARA-TURKEY